

Vår saksbehandler: Marianne Westbye
Direkte tlf: 23 30 13 51
E-post: marianne.westbye@utdanningsdirektoratet.no

Vår dato: 29.04.2010
Deres dato:

Vår referanse: 2010/50
Deres referanse:

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep

0032 Oslo

Hørings svar – Forslag til læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer) for fag- og yrkeskompetanse i et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring

Faglig råd for design og håndverk (FRDH) har behandlet høringssvarene på rådsmøte 8.mars 2010 og pr e-post 1 april. Rådet velger gi kommentar utfra rådsmøtlemmenes gjentakende og felles tilbakemeldinger. I tillegg vises det til partenes høringssvar.

FRDH har valgt ut tre temaer de ønsker å uttale seg om i denne høringen.

Tema 1: Problemstillinger knyttet til livslang læring og mobilitet.

Tema 2: Problemstillinger vedrørende læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer)

Tema 3: Problemstillinger vedørende nivåplassering

Tema 1: Problemstillinger knyttet til livslang læring og mobilitet:

- Departementet ønsker særlig høringsinstansenes synspunkter på om rammeverket kan styrke mobilitet og fremme livslang læring for alle?

Mobilitet og livslang læring

I en stadig mindre og globalisert verden kan internasjonal godkjenning av de forskjellige utdanningsnivåer og kunnskapsnivå fremme mobilitet.

Mange små håndverksfag er avhengig av samarbeid med andre land, spesielt de nordiske land, for å kunne beholde utdanningsmulighet og utvikling av faget og for i kunne holde kunnskapen om håndverket levende. Dette blir enklere med felles forståelse, over grensene, av læringsutbytte for fagene.

Videre vil det også være nyttig i forholdt til å vurdere personers kompetanse i fag enten de har tatt utdanning i Norge eller i et annet europeisk land i forhold til utveksling av arbeidskraft.

I forholdet til livslang læring, vil det være nyttig når realkompetanse skal vurderes opp mot bestemte fag. Det blir forhåpentligvis enklere å finne ut hva vedkommende ev mangler av kunnskap i forhold til det faget vedkommende ønsker å ta fagbrev i. Videre vil det også resultere i at vurderingene vil bli like over hele landet og ikke avhengig av den enkelte vurderingsinstans i fylket.

Et eksempel innen utdanningsprogrammet for design og håndverk er arbeidet med Europeisk frisørsvennebrev: Hvilke fordeler vil det gi for den enkelte frisør og bedriftseier?

Frisøren får bekreftet sin faglige status i et internasjonalt perspektiv, og det igjen gir økt status for faget. I tillegg får man en mye enklere jobb dersom man vil jobbe utenlands i en tid. Arbeidsgivere over hele Europa vil etter hvert kjenne igjen det faglige nivået på bakgrunn av en internasjonal standard. Tilsvarende vil det bli mye lettere for norske arbeidsgivere å ansette utenlandske frisører, på basis av en felles standard.

- Kan høringsinstansene peke på evt. hinder i det norske utdanningssystemet for mobilitet og livslang læring?

Eventuelle hinder for mobilitet

Mobilitet kan neppe hindres ved felles internasjonal forståelse og erkjennelse av utdanningsnivåer. Vekst og utvikling globalt sett er avhengig av mobilitet. Verden vil de neste årtier formodentlig i stor grad preges av at mennesker beveger seg mer over landegrensene enn tidligere.

Det kan i denne sammenheng i midlertidig synes naturlig at "nye fag" og "nye kompetanser" eksempelvis "tatovør" og "special effects designer" med flere, som i utgangspunktet er internasjonale, lettere vil kunne finne internasjonal anerkjennelse enn eks gamle håndverksfag og typiske sertifiseringsfag der forskjellige land har forskjellige tradisjoner for hvordan fagene utøves.

Tema 2: Problemstillinger vedrørende læringsutbyttebeskrivelser (deskriptorer)

- De foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene skal kommunisere godt, bidra til god balanse og sammenheng med rammeverket for høyere utdanning og være en overordnet beskrivelse av fag- og yrkeskompetanse. Departementet ber om at høringsinstansene særlig vurderer de foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene fra direktoratet, se direktoratets forslag side 9. Departementet ber også høringsinstansene foreslå om og evt. hvordan læringsutbytte kan beskrives på en mer overordnet måte.

Beskrivelse av læringsutbytte for fag- og yrkeskompetanse

De foreslåtte læringsutbyttebeskrivelsene er svært detaljerte. De vil være nyttige som grunnlagsdokument for å få fram overordnede beskrivelser. Det er viktig å lage god begrepsforståelse slik at alle vet hva som legges i begrepene.

Dersom fagbeskrivelser blir for detaljerte kan dette muligens vanskeliggjøre gjennomføring for en felles forståelse. Håndverksfag er mer mangfoldige enn f.eks. flygerutdanning som er internasjonal og der man alltid har brukt internasjonale redskaper og sertifiseringskrav.

Samtidig må vi ta inn over oss at overgangen til internasjonale akademiske grader som Ba, Ma og PhD ble gjennomført med bemerkelsesverdige få vanskeligheter i Europa.

Rådet ønsker å trekke frem et eksempel innen utdanningsprogrammet for design og håndverk som viser et arbeide med et felles europeisk svennebrev innen frisørfaget, og enkelte utfordringer knyttet til dette.

Norske Frisør- og velværebedrifter, NFVB har deltatt i den sektorvise *Sosiale dialogen* for frisørsektoren, gjennom medlemskap i Coiffure EU, CEU. Her er man kommet fram til enighet om et europeisk frisørsvennebrev, *European Hairdressing Certificate*, forkortet EHC. Avtalen blir ratifisert mellom tariffpartene i Norge i forbindelse med tariffforhandlingene i 2010.

Utgangspunktet for det utdanningspolitiske samarbeidet er en avtale om en felles standard for svennebrevet, *Level B*. Denne standarden er igjen lagt til grunn for svennebrevet på nasjonalt nivå i flere land, bla. a Danmark. I Norge har standarden gitt premisser for NFVBs synspunkter i arbeidet med nye læreplaner i Kunnskapsløftet. Det norske frisørsvennebrevet, slik det er beskrevet i de nye læreplanene fyller kravene til level B. Det vil være en målsetting at de som avlegger norsk frisørsvennebrev også får tildelt EU-frisørsvennebrev samtidig. Dette krever imidlertid enighet med myndighetene.

Hvis de nasjonale læringsutbyttebeskrivelsene skal kunne brukes opp mot EQF, må også de begrepene Norge brukes, være tilpasset EQF- begrepene. Videre må det ikke brukes flere begreper enn i det europeiske systemet.

Læringsutbyttebeskrivelsene må gjøres enklere, men her må det til en grundigere prosess der partene, fagmiljøene, organisasjonene, utdanningsdirektoratet og departementet er med.

Tema 3: Problemstillinger vedrørende nivåplassering

- *Departementet ber høringsinstansene vurdere og evt. foreslå hvordan læringsutbyttebeskrivelser kan formuleres for fag- og yrkeskompetanse og i tillegg foreslå hvilke kriterier som skal legges til grunn dersom enkelte lærefag/yrkeskompetanser skal plasseres på lavere eller høyere nivå enn nivå 4.*

- Dersom fag- og yrkeskompetanse i videregående opplæring skal plasseres på samme nivå, kan det da brukes indikatorer som viser evt. forskjeller i omfang for fag- og yrkeskompetanser? Kan dette gjøres ved at ECVET innføres som verktøy/målenhet for ovennevnte forskjeller **4**? Departementet ønsker høringsinstansenes syn på dette.

Nivåplassering

Formulering av læringsutbyttebeskrivelser for fag- og yrkesutdanning må være enkle og overordnede og må beskrive godt hva utbytte av opplæringen skal være. Kunnskap – ferdigheter – Kompetanse.

Det som skal stå under disse punktene må være et felles multiplum av det som i dag står i forslaget fra prosjektgruppen.

Faglig Råd for Design og Håndverk (FRDH) mener det ikke kan bestemmes hvilket nivå i systemet fag- og yrkesutdanningen skal innplasseres på før læringsutbyttebeskrivelsene for studieforbereende utdanningsprogram er laget.

De må sees i sammenheng ved innplassering i nivåene.

Et svennebrev med 4-års utdanning vurderes av FRDH som et høyere kompetansenivå enn generelt studieforbereende nivå.

Videre mener FRDH at alle fag- og yrkesutdanninger skal innplasseres på samme nivå.

I EUs sosiale dialog jmf. forrige avsnitt besluttet man dessuten i 2006 å se på hvordan Level B og Level C kunne koordineres med dette nye systemet for kompetansebeskrivelse, *European Qualification Framework (EQF)*. Det ble i 2008 og 2009 gjennomført et større prosjekt i regi av partene i Sosial Dialog og EU-kommisjonen, hvor målet var nettopp å integrere både Level B og de enkelte lands utdanninger i EQF-systemet. NFVB deltok i dette arbeidet sammen med sin tariffpart Frisørenes fagforening/ Fagforbundet, og konklusjonen ble at norsk frisørsvennebrev ble sidestilt med Level B, og ble vurdert til nivå 4 - fire – i EQF, mens Mesterbrevet ble sidestilt med Level C og vurdert til nivå 5 – fem – i EQF. (Deler av pensum i Level C kan i gitte tilfeller sidestilles med nivå 6.)

Avtalen preger tariffpartenes videre arbeid med alt kvalitetsarbeid i Norge. Det betyr at avtalen forplikter alle partssammensatte utvalg i frisørfaget til å påse at det norske frisørsvennebrevet alltid fyller kravene for "Level B" (EHC) og Level C (mester). Partene i frisørbransjen kan altså heller ikke godta noen forsøk på å svekke innholdet i utdanningen til et lavere nivå, eller svekke svenneprøvens form og innhold. På den måten har en slik avtale i den sosiale dialogen en stor betydning, og forplikter i EU/ EØS-sammenheng på linje med annet regelverk.

Ledelse, ansvar og selvstendighet

Det reelle innholdet i den norske fag- og yrkesopplæringen har en stor grad av ansvar og ledelse i sin praktiske tilnærming/yrkesutøvelse. I læreplanene for fag-

og yrkesopplæringen i Kunnskapsløftet er ledelse, ansvar og selvstendighet ikke direkte formulert som konkrete kompetansemål. Dette inngår likevel i flere av læreplanene, men da angitt under formålsbeskrivelsen.

Arbeidsgruppen har opplevd fraværet av kompetansemål for ledelse, ansvar og selvstendighet som en mangel ved læreplanene i Kunnskapsløftet i forhold til definisjonen av begrepet *kompetanse* i EQF.

FRDH støtter opp om arbeidsgruppens syn.

Med vennlig hilsen

(sign)
Morten Klemp
Leder